

Kansalaisopistojen liitto KoL

MAAHANMUUTTO SUOMESSA

Lilli Rasilainen

27.4.2018

KANSALAIPOISTOJEN LIITTO JA MAAHANMUUTTAJAKOULUTUS

- Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa-hankeosio 2017: tavoitteena kansalaisopistojen henkilökunnan osaamisen kehittäminen

Selviä Suomesta -kurssikonsepti opiston opetusohjelmaan

- Tuloksina

Kulttuuritietoisuus kansalaisopistojen kohtaamistilanteissa

1. Selviä Suomessa –
kurssikonsepti

Selkokielen käyttö asiakas- ja opetustilanteissa

2. Monikulttuurisuuden
kohtaaminen
kansalaisopistoissa -
henkilöstökoulutusmateriaali

Maahanmuutto Suomeen -tietopaketti

3. Opistoille tilattavat työpajat
1-4/2018

UMAKO-opetus suunnitelmat ja kurssitoiminnan aloittaminen

Selviä Suomessa -kurssikonsepti

Käyttöohjeet ja tekijänoikeudet

Osa 1: SUOMI JA SUOMALAISET

Osa 2: ARJEN TAIDOT SUOMESSA

Osa 3: KOULUTUS JA TYÖ
SUOMESSA

palautekysely

Sivukartta

Selviä Suomessa -kurssikonsepti

Mikä on Selviä Suomessa -kurssikonsepti?

Mikä on Selviä Suomessa -kurssikonsepti ja mihin sitä voi käyttää?

- Selviä Suomessa -kurssikonsepti on tarkoitettu vasta Suomeen tulleiden tai muista syistä Suomi-tietoa tarvitsevien maahanmuuttajien koulutukseen vapaassa sivistystyössä.
- Kurssikonseptia tai sen osia voi hyödyntää myös muussa maahanmuuttajakoulutuksessa, esimerkiksi kotoutumiskoulutuksessa.
- Kurssikonseptin avulla voi opettaa perustietoa Suomesta, suomalaisista ja suomalaisesta yhteiskunnasta sekä täällä elämisestä ja arjen asioinnista.
- **Kyseessä ei ole suomen kielen vaan Suomen yhteiskuntatiedon kurssikonsepti, joka toimii opettajan ideapankkina ja tuki- sekä taustamateriaalina.** Jokainen opettaja voi poimia materiaalista omalle ryhmälleen sopivia aiheita ja tehtäviä.
- Materiaalia ei ole laadittu millekään tietylle kielitaitotasolle, koska kyseessä on opettajan tukimateriaali, jota hän voi tuottaa ja soveltaa omalle ryhmälleen sopivaksi.

Selviä Suomessa -kurssikonseptin sisältö

Kurssikonsepti on jaettu kolmeen osaan ja se käsittelee:

1. Suomea maana ja suomalaisia
2. Arjessa tarvittavia, esimerkiksi asumiseen tai suomen kielen opiskeluun liittyviä taitoja
3. Työtä ja koulutusta Suomessa

Kurssikonsepti sisältää:

- sisältöehdotuksia jokaiseen yksittäiseen aihealueeseen, joita voit käsitellä haluamallasi tavalla
- ohjeistuksilla varustetun linkkilistan, josta saat tarvitsemaasi opettajan taustamateriaalia tai kuva-, teksti- ja

www.kansalaisopistojenliitto.fi/sesu

Kurssiavain: **opistot**

Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa -koulutusmateriaali

Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa -koulutusmateriaali

Teema 1: SELKOKIELI
ASIAKASPALVELUTILANTEISSA

Teema 2: KULTTUURIENVÄLINEN
OSAAMINEN
KOHTAAMISTILANTEISSA

Teema 3: MAAHANMUUTTO
SUOMESSA -TIETOPAKETTI

Sivukartta

Haku

Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa -koulutusmateriaali

Mikä on monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa -koulutusmateriaali?

- Monikulttuurinen kohtaaminen kansalaisopistoissa-koulutusmateriaali on tarkoitettu kansalaisopistojen henkilöstökoulutukseen.
- Materiaalin tavoitteena on kansalaisopistojen henkilökunnan osaamisen kehittämisen monikulttuurissa kohtaamisissa opistojen arjessa.
- Materiaalin opiskelu lisää asiakaspalvelu- ja opetushenkilökunnan valmiuksia luontevaan ja kunnioittavaan vuorovaikutukseen maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden, opiskelijoiden ja työtoverien kanssa.

Materiaalin teemat ja sisältö

- Koulutusmateriaali on jaettu kolmeen teemaan

Käyttöohje

Tätä materiaalia voit käyttää

- opistojen koulutuksiin
- henkilöstön itseopiskeluun
- uuden henkilöstön perehdytykseen

Koko materiaali soveltuu itseopiskeluun. Osa teemoista on luonteeltaan sellaisia, että teoritiedon ja osan harjoituksista voi opiskella vaivatta itsenäisesti.

Suurimman hyödyn käytännön taitojen harjoittelusta saa kuitenkin silloin, kun saatavilla on kouluttajia, joka antaa

MONIKULTTUURISUUDEN KOHTAAMINEN KANSALAIPOPISTOISSA-KOULUTUSMATERIAALI

Monikulttuurisuuden kohtaaminen kansalaisopistoissa - koulutusmateriaali

Teema 1: SELKOKIELI
ASIAKASPALVELUTILANTEISSA

Teema 2: KULTTUURIENVÄLINEN
OSAAMINEN
KOHTAAMISTILANTEISSA

Teema 3: MAAHANMUUTTO
SUOMESSA -TIETOPAKETTI

- koostuu kolmesta teemasta
- teemat sisältää taustatietoa aiheesta sekä tehtäviä ja linkkejä lisälukemistoihin ja videoihin
- voidaan käyttää henkilöstökoulutukseen, uuden työntekijän perehdytykseen ja itsenäiseen opiskeluun

Teema 1: Selkokieli asiakaspalvelutilanteissa

[Mitä selkokieli on?](#)
[Mihin selkokieltä käytetään?](#)
[Selkokieli, yleiskieli ja erikoiskielet](#)
[Kuka tarvitsee selkokieltä?](#)
[Mitä hyötyä on selkokieli osaamisesta?](#)
[Vinkkejä selkokieliseen kommunikaatioon](#)
[Harjoituksia selkokieliseen puheeseen](#)
[Miten selkokieltä kirjoitetaan?](#)
[Selkokirjoittamiseen liittyviä tehtäviä](#)
[Lisätietoa: Selkokeskus, kirjallisuutta ja linkkejä](#)

Teema 2: Kulttuurienvälinen osaaminen kohtaamistilanteissa

[Mitä kulttuurienvälinen osaaminen on?](#)
[Mitä hyötyä kulttuurienvälisestä osaamisesta on?](#)
[Lisätietoa kulttuurienvälisestä osaamisesta](#)
[Kulttuuritietoisuus](#)
[Miten toimit kulttuuritietoisesti kohtaamistilanteissa?](#)
[Mitä on kulttuuri?](#)
[Kulttuurin näkyvät ja näkymättömät osat](#)
[Kulttuurien ulottuvuudet](#)
[Ennakkoluulot ja stereotyyppit](#)
[Erlaisia viestintätylejä](#)
[Suomalainen vuorovaikutus ja kulttuurienväliset kohtaamistilanteet](#)
[Kulttuurienvälisten kohtaamisten muistilista](#)
[Linkkejä ja kirjallisuutta](#)

Teema 3: Maahanmuutto Suomessa- tietopaketti

[Maahanmuutto Suomeen: määrät, perusteet ja kansallisuudet](#)
[Maahanmuuton historiaa Suomessa](#)
[Maahanmuuttajien määrä Suomessa](#)
[Miksi Suomeen muutetaan?](#)
[Keitä Suomeen muuttaa?](#)
[Miltä tuntuu muuttaa ja kotoutua toiseen maahan?](#)
[Mikä vaikuttaa kotoutumiseen ja siihen kuluvaan aikaan?](#)

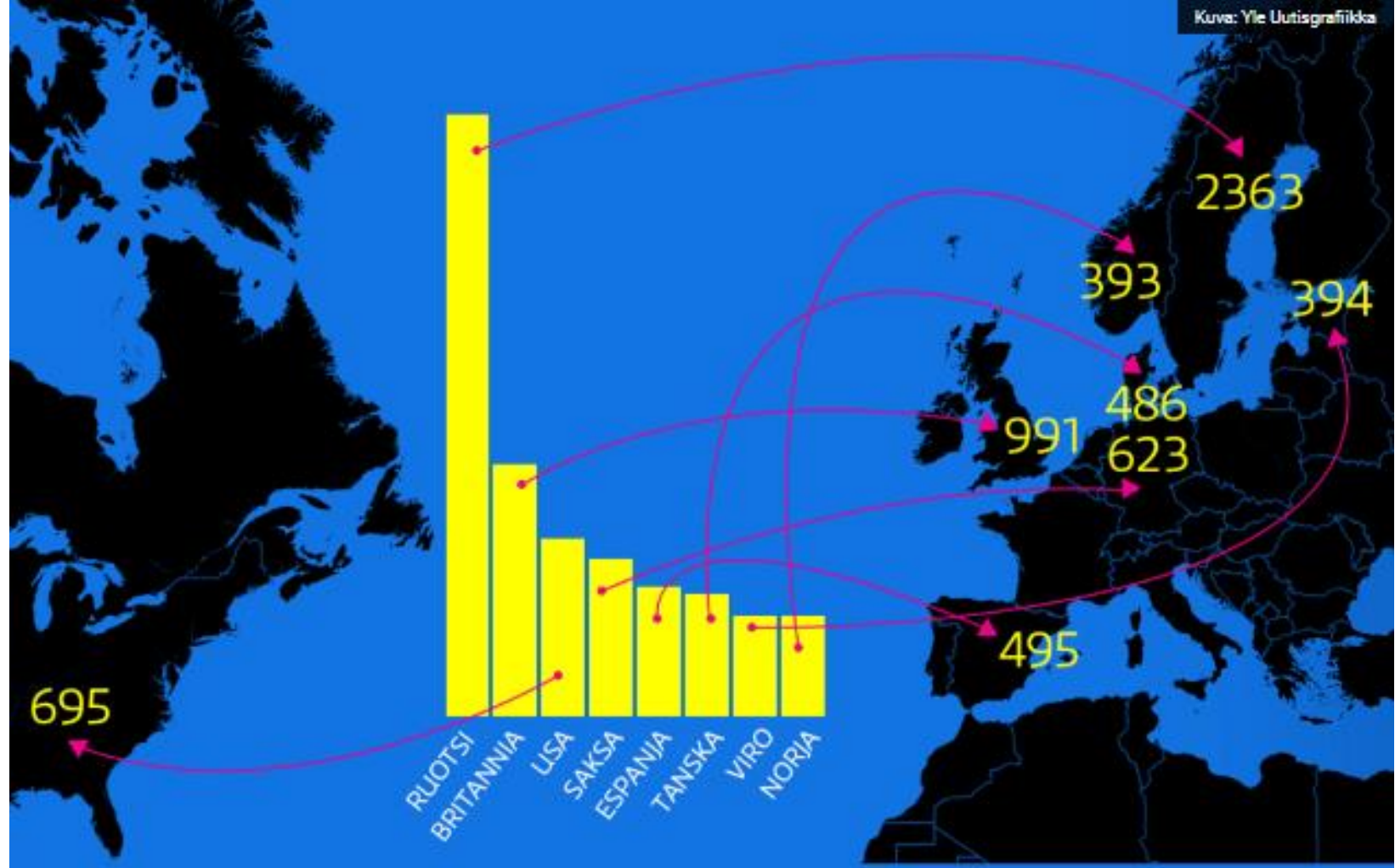
KÄSITTEITÄ

- **Maahanmuuttaja** = henkilö, joka on muuttanut maasta toiseen. Syntynyt ulkomailla.
- **Suomalaistaustainen**/ Suomalaista syntyperää oleva = ne henkilöt, joilla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa
- **Ulkomaalaistaustainen**/ Ulkomaista syntyperää oleva = henkilöt, jotka ovat syntyneet ulkomailla tai joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla

LUKUMÄÄRIÄ

- Suomeen muuttaa vuosittain ulkomailta noin 30 000 - 40 000 ihmistä.
- Suomen kansalaisia muuttaa ulkomaille noin 10 000 vuodessa.
- Suomen väestöstä 6,6% on ulkomaalaistaustaisia.
- Ulkomaalaistaustaisten määrä oli vuonna 2016 Suomessa 365 000.

Suomen kansalaisten suosituimmat muuttomaat

2015

Lähde: Tilastokeskus

YHTEENSÄ
9628

MIKSI MUUTETAAN?

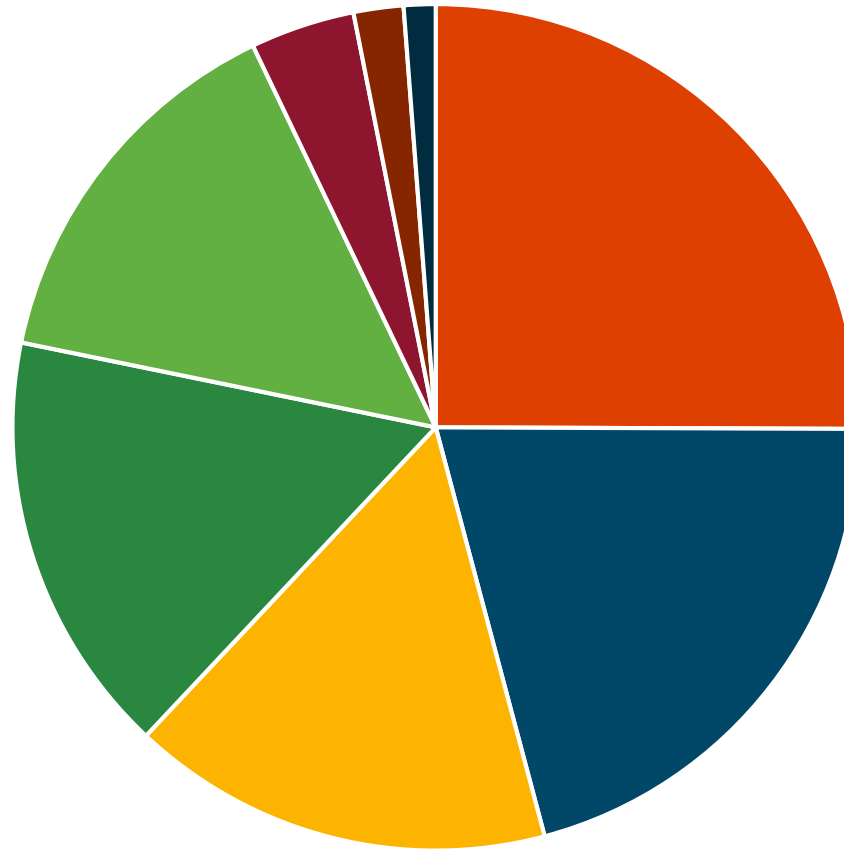
- sodat ja konfliktit -> pakolaisuus
- poliittiset syyt
- opiskelu
- työttömyys
- globaali talous ja yritysten kansainvälistyminen
- kansainvälisen poliittisen, taloudellisen ja sosiaalisen yhteistyön lisääntyminen
- ympäristöön ja ilmastonmuutokseen liittyvät syyt
- EU-kansalaisen vapaan liikkuvuuden mahdollistavat lait
- väestönkasvu
- turismi
- monikulttuuriset avioliitot
- tiedonvälitys ja media

MAAHANMUUTON PERUSTEET SUOMESSA 1

- Yleisin syy muuttaa Suomeen on perheside.
- Kansainvälinen suojele eli turvapaikanhaku ja kiintiöpakolaisuus muodostivat vuonna 2016 alle 20% kaikista oleskeluluvista.
- Monissa muissa Euroopan maissa, kuten esimerkiksi Norjassa tai Saksassa, maahanmuutto painottuu voimakkaammin työperusteiseen maahanmuuttoon.

MAAHANMUUTON PERUSTEET SUOMESSA 2

Ensimmäiset oleskeluluvat 2016

■ EU-kansalaisten rekisteröinnit 25% ■ Perheside 21%

■ Työ 15%

■ Muu 4%

■ Opiskelu 16%

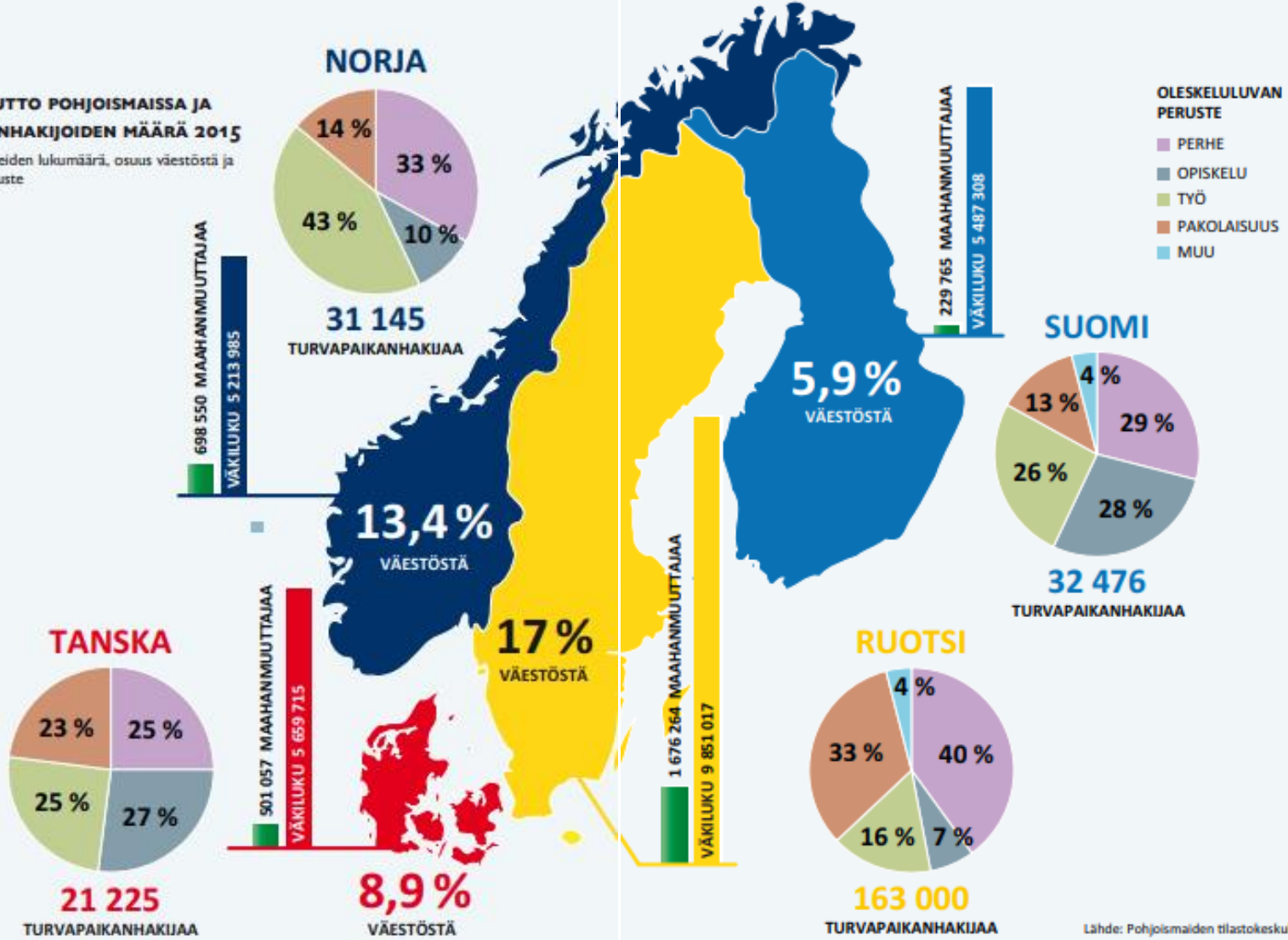
■ Kiintiöpakolaiset 2%

■ Kansainvälinen suojelu 16%

■ Paluumuutto 1%

**MAAHANMUUTTO POHJOISMAISSA JA
TURVAPAIKANHAKIJOIDEN MÄÄRÄ 2015**

Ulkomailta syntyneiden lukumäärä, osuus väestöstä ja oleskeluluvan peruste

Kuvio 2.
Maahanmuutto
Pohjoismaissa
vuonna 2015

Lähde: Pohjoismaiden tilastokeskukset 2014–2016.

ENSIMMÄISET OLESKELULUVAT 2016

- **Vuosi 2016**, ensimmäiset oleskeluluvat top 10 kansallisuuden ja perusteen mukaan:

työ	perheside	opiskelu	EU-kansalainen	turvapaikanhakija	kiintiöpakolainen
Ukraina	Venäjä	Kiina	Viro	Irak	Syyria
Intia	Irak	Venäjä	Puola	Afganistan	Irak (1 hlö)
Venäjä	Intia	Vietnam	Saksa	Syyria	
Kiina	Somalia	Korean tasavalta	Ranska	Somalia	
Yhdysvallat	Kiina	Yhdysvallat	Iso-Britannia	Eritrea	
Thaimaa	Kosovo	Bangladesh	Italia	Venäjä	
Filippiinit	Turkki	Pakistan	Espanja	Intia	
Vietnam	Vietnam	Japani	Romania	Nigeria	
Uzbekistan	Afganistan	Nepal	Bulgaria	Iran	
Kosovo	Nepal	Meksiko	Kroatia	Turkki	

KIELET JA MAAT

Suomessa eniten puhutut vieraat kielet vuonna 2016, top 10

1. venäjä
2. viro
3. arabia
4. somalia
5. englanti
6. kurdi
7. kiina
8. farsi
9. albania
10. vietnam

Ulkomaalaistaustaiset Suomessa 2016, top 10 taustamaa

1. entinen Neuvostoliitto
2. Viro
3. Somalia
4. Irak
5. entinen Jugoslavia
6. Kiina
7. Vietnam
8. Thaimaa
9. Turkki
10. Afganistan

SUOMI VS. MUUT POHJOISMAAT

ULKOMAILLA SYNTYNEET, 10 YLEISINTÄ LÄHTÖMAATA (henkilöä)							
Ruotsi		Tanska		Norja		Suomi	
Suomi	156 045	Puola	34 537	Puola	95 724	Viro	50 367
Irak	131 888	Turkki	32 352	Liettua	37 376	Venäjä	30 813
Syyria	98 216	Saksa	28 703	Ruotsi	37 134	Ruotsi	8 174
Puola	85 517	Irak	21 182	Somalia	28 300	Kiina	8 042
Iran	69 067	Romania	18 732	Saksa	24 909	Somalia	7 261
Jugoslavia	67 190	Bosnia-Hertsegovina	17 272	Irak	22 154	Thaimaa	7 229
Somalia	60 623	Norja	15 148	Tanska	19 827	Irak	7 073
Bosnia-Hertsegovina	57 705	Iran	14 857	Filippiinit	19 776	Intia	4 992
Saksa	49 586	Ruotsi	13 394	Pakistan	19 571	Turkki	4 595
Turkki	46 373	Pakistan	13 451	Eritrea	17 592	Vietnam	4 552

Kuvio 1. Vuosi 2014–2015

SUOMEN VÄESTÖNKEHITYS JA MAAHANMUUTTO

- Suomen väestö ikääntyy ja työkäisten osuus väestöstä pienenee.
- Kun vanhusväestön osuus kokonaisväestöstä kasvaa, huoltosuhde heikkenee.
- Suomen väestönkehitys vaihtelee paljon alueittain. Muuttovoittoalueille siirtyy työkäistä väestöä, kun taas muuttotappioalueilla vanhusväestön määrä kasvaa.
- Vuodesta 2007 lähtien maahanmuutto on kasvattanut Suomen väkilukua enemmän kuin syntyvyys.
- Suomen väestönkasvu tulee hidastumaan tulevaisuudessa, ja kasvu jatkuu vain nettomaahanmuuton ansiosta. Esimerkiksi puolet Helsingin väestönlisäyksestä on jo vieraskielistä.
- Maahanmuuttajien ikärakenne poikkeaa kantasuomalaisten ikärakenteesta: maahan muuttaneiden joukossa on paljon enemmän nuoria ja työkäisiä.
- Maahanmuutto korjaa väestön ikärakennetta ja huoltosuhdetta, mutta se ei automaattisesti ratkaise huoltosuhteen heikkenemisestä aiheutuvia ongelmia.
- Tärkeintä on maahanmuuttajaväestön kotouttaminen ja työllistyminen. Jos näissä ei onnistuta, huoltosuhde ei vahvistu.
- Tästä syystä maahanmuuttajien tarkoituksenmukainen ja tehokas kotouttaminen ja kotoutuminen on erittäin tärkeää.

KOTOUTUMINEN

- uuden kotimaan oloihin asettumista ja sopeutumista
- kielen oppiminen
- oman paikan löytäminen yhteiskunnasta: työllistyminen, opiskelupaikan saaminen tai muun mielekkään tekemisen löytäminen arkeen
- Uusi maa tuntuu kodilta ja muuttaja pystyy kuvittelemaan oman tulevaisuutensa siellä.
- Samalla kun tulija omaksuu suomalaisia ajattelutapoja ja toimintatapoja, on tärkeää, että hän myös säilyttää itselle tärkeitä osia omasta kulttuuristaan. Hänellä on myös lain mukaan oikeus oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Kahden kulttuurin välille on muodostuu ajan myötä itselle sopiva tasapaino.

MITKÄ TEKIJÄT VAIKUTTAVAT KOTOUTUMISEEN JA SIIHEN KULUVAAN AIKAAN?

- maahanmuuton peruste
- aiemmat raskaat elämäkokemukset: väkivalta, kidutus, pako, sota, pitkäaikainen työttömyys, huono-osaisuus
- kielitaidot
- koulutustausta
- perhe
- ystävät ja muut sosiaaliset verkostot
- terveydentila: fyysinen terveys ja mielenterveys
- taloudellinen tilanne
- sosiaalinen tilanne
- ikä
- työpaikka
- persoona
- ympäröivän yhteiskunnan asennoituminen, järjestelmät ja palvelut
- harrastukset

KOTOUTTAMINEN

- Kotouttaminen tarkoittaa maahanmuuttajan kotoutumisen edistämistä ja tukemista.
- Keskeiset kotouttamistoimijat ovat työ- ja elinkeinoministeriö, ELY-keskukset, TE-hallinto, kunnat sekä kolmannen sektorin toimijat eli erilaiset järjestöt ja yhdistykset.
- TE-palvelut vastaavat niiden maahanmuuttajien kotouttamisesta, jotka ovat ilmoittautuneet työttömiksi työnhakijoiksi.
- Muut kuin TE-palveluiden asiakkaat saavat kotouttamispalveluita kunnalta.
- Järjestöt ja yhdistykset tarjoavat maahan muuttaneille kielikursseja, työllistävää toimintaa, mahdollisuuden vapaaehtoistyöhön tai sosiaalisten verkostojen luomiseen jne.
- Virallisten toimenpiteiden lisäksi kotoutumista edistetään myös arjen tilanteissa esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa, harrastustoiminnassa tai työpaikoilla.

ELY-KESKUS: Kuntiin ohjaaminen sekä kotoutumisen tuki
Alueellisen työpaikka- ja koulutustilanteen ylläpito

Suomeen muutetaan **työn, perheen ja opiskelun** vuoksi. Suomi vastaanottaa myös **kiintiöpakolaisia**.

VASTAANOTTOKESKUS

Turvapaikanhakijat ilmoittavat hakevansa turvapaikkaa saapuaan maahan.

MAAHANMUUTTO-VIRASTO:
Myöntää oleskeluluvan.

KUNTAAN MUUTTO

MAISTRAATTI:
Rekisteröityminen kunnan asukkaaksi

KELA, VERO

KUNTA

- Asumisen järjestelyt
- Toimeentuloon liittyvien asioiden vireille laitto
- Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma
- Kunnan palvelut kotoutujan tarpeen mukaan (esim. sosiaali- ja terveyspalvelut, varhaiskasvatus, perusopetukseen valmistava opetus ja perusopetus, kotoutumista edistävä koulutus esim. kotivanhemmille)

TE-PALVELUT

- Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma
- Kielitaidon lähtötason testaus
- Kotoutumiskoulutus
- Työllistymistä ja yrittäjyyttä edistävät palvelut (esim. palkkatuettu työ, työkokeilu, starttiraha, nopean työllistymisen kokeilu)

OPPILAITOKSET (opiskelu, omaehtoinen opiskelu, avoimet kurssit)

ELINKEINOELÄMÄN TOIMIJAT (työ, työkokeilut, harjoittelut, palkkatuettu työ)

KOLMAS SEKTORI Monipuolista toimintaa jo vastaanottovaiheesta asti: vertaisryhmät, vapaaehtoistyö, kielikurssit, mentorointi, harrasteet.

KOTOUTTAVAT TOIMENPITEET

- **perustietoa Suomesta:** Perustietoa Suomesta -opas on tietopaketti suomalaisesta yhteiskunnasta
- **ohjaus ja neuvonta:** infoa ja tukea
- **alkukartoitus:** kartoitetaan elämätilanne, koulutustausta, työhistoria, kielitaito ja suunnitelmat
- **kotoutumissuunnitelma:** kirjataan ne palvelut ja toimenpiteet, jotka edistävät suomen tai ruotsin kielen taidon oppimista sekä tarjoavat muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja
- **kotoutumiskoulutus:** suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä

KANSALAIPISTOT KOTOUTTAJINA

- Alkukartoitusten teko
- Kotoutumiskoulutus
- Suomen kielen kursseja vastaanottokeskuksissa
- Luku- ja kirjoitustaidon koulutusta
- Suomen kielen kursseja eri taitotasoille
- YKI-testi ja siihen valmentavat kurssit
- Kansainvälinen kohtaamispaikka
- Kielikaveritoiminta
- Hankerahoituksella toteutetut koulutukset ja valmennukset

LISÄTIETOJA

Monikulttuurisuuden kohtaaminen
kansalaisopistoissa –
henkilöstökoulutusmateriaali

www.kansalaisopistojenliitto.fi/mkk

[Tervetuloa kansalaisopistoon -video](#)

Lilli Rasilainen

hankesuunnittelija

lilli.rasilainen@kansalaisopistojenliitto.fi